

УДК [021.4+021.7]:004.7 (477)

Людмила Трачук,
доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного гуманітарного університету

Бібліотечний блог як прояв концепції "Бібліотека 2.0"

У статті розглядаються основні принципи концепції "Бібліотека 2.0" та бібліотечні блоги як нові сервіси, що виникли в результаті її застосування в бібліотеках. Наведені результати дослідження російської та української бібліотечної блогосфери щодо залучення користувачів до процесу вдосконалення бібліотечної діяльності.

Ключові слова: концепція "Бібліотека 2.0", бібліотечний блог.

Діяльність сучасних бібліотек спрямована на задоволення мінливих інформаційних потреб користувачів. Постійно з'являються нові інформаційні продукти та послуги, за допомогою яких виконуються завдання, поставлені користувачами перед бібліотекою. Інновації в них найчастіше стосуються створення та використання інтернет-ресурсів, причому на якісно новому рівні, який отримав назву "Бібліотека 2.0". Ця концепція похідна від узагальнювального поняття "Веб 2.0", важливим ключовим аспектом якого є використання "колективного інтелекту" для створення, вдосконалення і розповсюдження інформаційного контенту.

Названі концепції та особливості їхнього застосування в бібліотеках розглядаються в працях українських дослідників Д. Соловяненка [9—11] та Т. Ярошенко [15]. Блог як форму автокомунікації досліджувала І. Артамонова [1]. Аналіз російської бібліотечної блогосфери здійснили Л. Брюхова [4] та В. Виноградова [5]. Українські бібліотечні блоги ще не були предметом розгляду, тому мета цієї статті — дослідити рівень реалізації потенціалу бібліотечних блогів у контексті концепції "Бібліотека 2.0".

Одним з її головних принципів є орієнтація на користувачів та їхнє включення в удосконалення бібліотечних продуктів і послуг [9, с. 13—14]. Як зазначає Д. Соловяненко, це відбувається шляхом заохочення зворотного зв'язку та участі користувачів у формуванні бібліотечних сервісів. Двосторонність інформаційних потоків (від бібліотеки до користувача та від користувача до бібліотеки) дає змогу бібліотечним сервісам бути чутливими до змін потреб користувачів, постійно еволюціонувати та покращуватися відповідно до поточних потреб останніх. При цьому користувач є учасником, співавтором, розробником та консультантом бібліотеки, незалежно від того, йдеться про віртуальний продукт чи про фізичний [9]. Змінюються і вимоги до бібліотекаря як професіонала: "сучасний бібліотекар повинен вміти написати повідомлення в блозі, виправити статтю у Вікіпедії, розмістити фотографії і відеоматеріали в Інтернеті, користуватися рекомендаційними сервісами — всім тим, що дає Веб 2.0" [6, с. 58].

Поширеним прикладом реалізації концепції "колективного інтелекту" в Інтернеті є блоги. Блог — це публічний щоденник з коментарями [3]; різновид веб-сайту, що час від часу наповнюється текстом та мультимедійною інформацією, а останні записи блогу (їх називають постами) відображаються у зворотному хронологічному порядку [14].

Характеристиками блогу є: відкритість для читання; можливість читачам залишати до записів (постів) свої коментарі; персоналізованість (блог має автора або авторів,

якщо це груповий блог, і він існує в контексті особи автора); соціальна спрямованість (блог — інструмент спілкування з широким колом знайомих, друзів, клієнтів тощо, з можливістю отримати зворотний зв'язок). Відмінність блогу від звичайного веб-сайту в тому, що він постійно змінюється в часі — читач бачить першими найновіші пости, у той час як вміст сайту більш "сталий" [3]. Користувачі довіряють інформації, розміщеній у блогах, оскільки вона надана власником (власниками) веб-щоденника і переважно не підлягає цензурі. Сукупність різних думок, викладених у коментарях до окремого посту, дає змогу сформулювати нове бачення новини, ідеї, події, проблеми, творчо її переосмислити. Людей, котрі підтримують блоги в актуальному стані, називають блогерами, а сукупність всіх блогів Інтернету — блогосферою.

Нові повідомлення з блогів (і не тільки) транслюються за допомогою технології RSS (Really Simple Syndication). Вона дає користувачеві можливість отримати інформацію про оновлення на різних інтернет-ресурсах, зокрема блогах, у вигляді короткого опису. Він може безоплатно "передплатити" розсилання потрібної йому інформації, оскільки інформація сама надходить до нього. Для передплати вибирають ту сукупність інтернет-ресурсів (наприклад, блогів), яка найкращим чином буде відповідати інформаційним потребам користувача. Сформувавши стрічку RSS, він може отримати потік оперативної інформації з усіх тем, що його цікавлять. За кількістю користувачів, які стали передплатниками оновлень, за статистикою відвідувань, за коментарями до постів блогер може робити висновки про ефективність свого блогу, корегувати його тематичну спрямованість, зважаючи на ті теми і проблеми, які привернули увагу користувачів.

Існує багато підходів до класифікації блогів [8]. За знаковою характеристикою інформації виділяють текстові, музичні, фотоблоги, відеоблоги і подкасти (блоги звукових файлів, онлайн-радіожурналістика). За тематикою і цільовою спрямованістю блоги поділяють на політичні, наукові, освітні, розважальні, творчі, спеціалізовані блоги новин, бізнес-блоги тощо. Значна частина блогів є особистими журналами користувачів Інтернету й не має чіткої тематики. Блог може розміщуватися в окремому домені, на сайті певної організації, до якої має відношення власник блогу, або на спеціалізованій блог-платформі [12].

Найвідомішими спеціалізованими блог-платформами є Blogger, Livejournal.com, Flickr, YouTube, Yahoo Podcasts [11]. В українському сегменті Інтернету функціонує сервіс безоплатних блогів Blog.net.ua (<http://blog.net.ua/>); аналогом YouTube є

український сервіс Barbus.tv (<http://barbus.tv/>). "Український подкаст простір" (<http://podcasting.com.ua/>), призначений для створення інтернет-радіостанцій [10].

Перші бібліотечні блоги за кордоном з'явилися у 1998 р. в Росії — у 2007 р. На кінець 2010 р. у російській бібліотечній блогосфері існувало 317 блогів. Найактивнішими блогерами виявилися шкільні бібліотеки і бібліотекарі — вони вели 168 блогів [4]. Російські бібліотечні блоги беруть участь у спеціальних конкурсах, які проводяться з 2008 р. В Україні вперше такий конкурс відбувся в березні—квітні 2011 р. Були названі переможці в чотирьох номінаціях: "Найкращий блог бібліотеки", "Найкращий колективний блог про бібліотеки", "Найкращий авторський блог про бібліотеки", "Книги. Читання. Інформаційні технології" [7].

Один із російських бібліотечних блогів має оригінальну назву "2:0 в пользу читателей", апелюючи до концепції "Бібліотека 2.0", одним з аспектів якої є "читачецентризм". Український "Бібліотечний блог для молоді Тернопілля" створено в межах реалізації проекту Тернопільської обласної бібліотеки для молоді "Веб 2.0 на вашу користь".

На прикладі російських та українських бібліотечних блогів проаналізуємо, на чію користь працюють технології "Веб 2.0" у бібліотеці. Результати аналізу російських бібліотечних блогів показали, що в основному вони містять методичні рекомендації бібліотекарям, анонси бібліотечних заходів, і найчастіше їх ведуть бібліотекарі, які прагнуть до активної участі в житті професійного співтовариства [5]. Саме така фахова характеристика бібліотекарів-блогерів, а отже і мета ведення блогу, найяскравіше була відображена в проаналізованих В. Виноградовою блогах. "Читачецентризм" (у тому числі активна зацікавленість користувачів) серед одинадцяти визначених дослідницею характеристик наявних бібліотечних блогів знаходиться на п'ятому місці [5].

Розглянемо, наскільки орієнтованою на користувача і на якого саме є українська бібліотечна блогосфера. Для віртуальних щоденників бібліотеки важливі коментарі від аудиторії, на яку розрахований блог, особливо якщо він створений для користувачів-небібліотекарів. Саме коментарі дають змогу подолати комунікативний бар'єр між бібліотекарем і читачем, дізнатися про його очікування від бібліотеки, тому наявність чи відсутність коментарів користувачів є, на нашу думку, одним із головних показників ефективності бібліотечного блогу.

Серед 53 виявлених нами на кінець березня 2012 р. бібліотечних блогів України є як авторські ("Могилянська бібліотекарка", "Пан бібліотекар", "Бібліотечний гопак" та ін.), так і корпоративні (блоги бібліотек, їхніх об'єднань, відділів — "Блог Кіровоградської ОУНБ", "Голобська селищна бібліотека", "Юношеские библиотеки Украины" та ін.). Треба сказати, що в коментарях до одного з постів у блозі "Пан бібліотекар" обговорювалося питання, які блоги можна вважати бібліотечними, чи є авторський блог бібліотекаря бібліотечним блогом, чи таким є лише корпоративний [2]. Підсумувати дискусію можна твердженням, що бібліотечний блог, скільки б людей його не вели, повинен мати індивідуальність, бути, за висловом одного коментатора, "авторською колонкою, а не стрічкою новин". Добротний корпоративний блог бібліотеки, вважає автор "Пана бібліотекаря", може виглядати лише як навігаційно об'єднані пости працівників однієї бібліотеки [2]. Інші особливості організації цього явища розглянуті в окремих постах блогів "Пан бібліотекар", "Творчість та інновації в українських бібліотеках", "БібліоМафія", "Рок-н-ролл в библиотеке".

В українській блогосфері активно представлені відділи та сектори мистецтв бібліотек (4) — "Життя в мистецтві" (блог відділу літератури з питань мистецтв Волинської ОУНБ ім. Олени Пчілки), "VitArt" ("Бібліотеки мистецтв"

Київської міської спеціалізованої молодіжної бібліотеки "Молода гвардія"), "У світі прекрасного" (сектору мистецтв Тернопільської обласної бібліотеки для молоді), "Мистецька палітра Чортківщини" (Чортківської ЦБС). Ці блоги інформують постійних читачів та залучають нових відвідувачів через повідомлення про мистецькі заходи, що відбуваються в бібліотеках, та анонси мистецьких подій. Їхня читацька аудиторія чітко визначена — люди, яким небайдуже мистецтво в різних його проявах. На жаль, коментарі до постів поодинокі.

Значна кількість проаналізованих блогів (13) призначена прямо чи опосередковано для професійного розвитку бібліотекарів. Це "Libr.Net" (методичний блог Рівненської державної обласної бібліотеки), "Бібліоконтинент Вінничина" (Вінницької ОУНБ імені К. А. Тимірязєва), "Методист бібліотеки" (блог науково-методичного відділу Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка), "Бібліотечний автобан" (програми "Бібліоміст"), "Бібліоміст Івано-Франківськ" та ін. У них анонуються важливі для бібліотек заходи, акції, подаються звіти про проведену методичну роботу, інформація про досягнення в галузі медіатехнологій, пропонуються для обговорення проблемні питання бібліотечної роботи тощо. У цій групі блогів спостерігається значно більша кількість коментарів від читачів-бібліотекарів, які зацікавлені в професійному самовдосконаленні.

Наступна група (7) — бібліотечні блоги, орієнтовані на дітей, молодь та їхніх батьків, вчителів ("НБУшка" — блог Національної бібліотеки України для дітей, "Веб-спілкування. Нетикет" — блог Державної бібліотеки України для юнацтва, "Вінницька центральна дитяча бібліотека", "Районна бібліотека ім. П. Усенка для дітей" ЦБС Дніпровського району м. Києва, "Бібліотечний блог для молоді Тернопілля" — блог Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, "Маленький читайлик" — блог відділу обслуговування дошкільників та учнів 1—4 класів Національної бібліотеки України для дітей, "Чугуевская городская библиотека для детей"). За кількістю коментарів у цій групі виділяється блог "Библиотека города n" (Центральної бібліотеки для дітей ім. Ш. Кобера і В. Хоменка м. Миколаєва): майже під кожним постом є кілька захоплених коментарів від дітей та їхніх батьків.

Існує частка бібліотечних блогів (29), конкретну читачку аудиторію яких важко визначити — це блоги ЦБС, центральних районних, сільських та селищних бібліотек. Коментарів у таких блогах майже немає, а в окремих навіть відсутня можливість коментування ("Бібліотечний блог Шепетівської ЦРБ ім. М. Коцюбинського" та ін.).

Результати аналізу українських блогів свідчать, що значна частина некоментованих блогів містить ілюстровані звіти про масові заходи, написані протокольною мовою, бібліотечні новини, анонси подій; їхній зміст рідко оновлюється. Завдяки блогам через коментарі бібліотекарі мали б можливість зворотного зв'язку з читачами, однак, як показує дослідження, обидві сторони не прагнуть її використовувати. Зважаючи на це, можна було б погодитися з думкою одного з коментаторів до згаданого повідомлення у блозі "Пан бібліотекар", що "блоги бібліотек як спроба залучення користувачів-прихильників (бодай віртуальних) неефективні" [2], проте приклад блогу "Библиотека города n" показує протилежне. Він постійно оновлюється, пости коментуються дітьми та їхніми батьками, бібліотекарі оперативно відповідають на коментарі.

Найбільш коментованими є бібліотечні блоги, що містять інформацію про інновації в установах, їхній розвиток за кордоном, продукти і послуги, які можна запровадити в українських бібліотеках, тобто сприяють підвищенню професійного рівня їхніх фахівців. Серед них привертає увагу

значна кількість коментарів до постів авторських блогів і поодинокі коментарі в корпоративних блогах.

Незважаючи на те, що, згідно з аналізованою концепцією, бібліотечні блоги мають орієнтуватися на взаємозв'язок бібліотекаря і читача через коментарі, їхню активну співпрацю з метою спільного формування відповідних сервісів, вони стали переважно засобом особистісного професійного зростання бібліотекарів, платформою фахової взаємодії. Я. Шрайберг констатує, що "російські бібліотеки розглядають блоги як інструментарій у таких полях своєї діяльності: в середовищі міжпрофесійного спілкування; як ресурс для новин (журналістський); як маркетинговий інструмент; як механізм залучення потенційних читачів" [6, с. 57].

Отже, концепція "Бібліотека 2.0" дає можливість максимально залучити користувача (не бібліотекаря) до процесу формування інформаційних продуктів і послуг, почути, що він хоче від книгозбірні, що йому подобається, що треба зробити, щоб він прийшов у неї. Але поки що і в методичних, і в неметодичних блогах пости коментують бібліотекарі, бо читачеві не цікава протокольна мова записів, звітні повідомлення тощо. У блогах як спеціальних, так і публічних бібліотек їхні фахівці говорять переважно "іноземною" для читача мовою — зрозумілою лише їм самим. І перший же приклад цікавого блогу, написаного невимушено, простою, позбавленою протокольності мовою, — "Библиотека города n" — доводить, що, виявляється, читачі хочуть коментувати, цікавляться бібліотекою в Інтернеті, діти розповідають про неї своїм батькам та одноліткам, які також коментують пости. Отже, можна щось змінити, зробити блоги публічними і спеціальних бібліотек доступнішими, перетворити їх на засіб залучення нових користувачів до бібліотек.

З часом, на нашу думку, все більше відвідувачів братиме участь в обговоренні бібліотечних проблем, інновацій, заходів. Це може відбутися за умови, коли інформаційне наповнення блогу відповідатиме саме інформаційним потребам аудиторії. Тоді бібліотечний блог зможе стати маркетинговим інструментом бібліотеки, який дасть змогу знайти нового потенційного користувача.

Список використаної літератури

1. Артамонова І. М. Блог в системі соціальних комунікацій / І. М. Артамонова // Наукові записки Інституту журналістики. — 2010. — Т. 38 (січень—березень). — С. 44—49.
2. Бібліотечний блог: смерть автора // Пан бібліотекар: блог про бібліотечну справу та інформаційні технології. — Режим доступу: http://panbibliotekar.blogspot.com/2011/05/blog-post_11.html (дата звернення: 30.03.2012). — Назва з екрана.
3. Блог. — Режим доступу: <http://www.laset.info/partners.php> (дата звернення: 30.03.2012). — Назва з екрана.
4. Брюхова Л. М. Перепис бібліотечних блогів : записки переписчиці / Л. М. Брюхова. — Режим доступу: http://myblogluba.blogspot.com/2010/11/blog-post_25.html (дата звернення: 30.03.2012). — Загл. с екрана.

5. Виноградова В. А. Интеллигенты и интеллектуалы на страницах библиотечных блогов : итоги проведённого автором изучения персональных и коллективных библиотечных блогов / В. А. Виноградова // Научные и технические библиотеки. — 2011. — № 6. — Режим доступа: <http://ellib.gpntb.ru/subscribe/index.php?journal=ntb&year=2011&num=6&art=7> (дата обращения: 30.03.2012). — Загл. с экрана.
6. Иванова Е. В. 12-й Международный семинар "Электронные ресурсы и международный обмен: Восток-Запад" : (обзор работы) / Е. В. Иванова, К. Ю. Волкова // Научные и технические библиотеки. — 2010. — № 11. — С. 53—70.
7. Конкурс "Зірки бібліотечної блогосфери" / Бібліоміст. — Режим доступу: http://www.facebook.com/bibliomist/app_4949752878 (дата звернення: 30.04.2012). — Назва з екрана.
8. Обсудим? Как можно классифицировать библиотечные блоги? — Режим доступа: <http://friendfeed.com/biblio-media/9faeb8ff> (дата обращения: 30.03.2012). — Загл. с экрана.
9. Соловяненко Д. Бібліотека 2.0: концепція бібліотеки другого покоління / Д. Соловяненко // Бібліотечний вісник. — 2007. — № 5. — С. 10—21.
10. Соловяненко Д. Веб-технології другого покоління в українському сегменті мережі Інтернет / Денис Соловяненко // Вісник Книжкової палати. — 2007. — № 10. — С. 38—42.
11. Соловяненко Д. Філософія Веб-2.0: короткий огляд : доповідь для Міжнар. наук. конф. "Інтранет/Екстранет-ресурси в наукових бібліотеках" (Київ, 9—10 жовт. 2007 р.) / Д. Соловяненко. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2007/07sdvw20.pdf> (дата звернення: 30.03.2012). — Назва з екрана.
12. Соловяненко Д. В. Ключевые принципы Веб 2.0 / Д. В. Соловяненко // Культура народов Причерноморья. — 2007. — № 100, т. 2. — С. 147—151.
13. Шишкин Ю. В. Технологии Web 2.0 как инструмент формирования современного имиджа библиотеки / Ю. В. Шишкин // Библиотековедение. — 2010. — № 3. — С. 45—50.
14. Що таке блог? — Режим доступу: <http://blogoreader.org.ua/what-is-a-blog/> <http://www.laset.info/partners.php> (дата звернення: 30.03.2012). — Назва з екрана.
15. Ярошенко Т. О. Бібліотека, бібліотекарі та користувачі бібліотек в епоху Веб 2.0: виклики часу / Т. О. Ярошенко // Бібліотечна планета. — 2011. — № 1. — С. 17—22.

В статье рассматриваются основные принципы концепции "Библиотека 2.0" и новые сервисы, которые возникли в результате ее применения в библиотеках. Приведены результаты исследования российской и украинской библиотечной блогосферы по привлечению пользователей к процессу совершенствования библиотечной деятельности.

The article reviews the basic principles of the concept of "Library 2.0" and new services, resulting from its use in libraries. The results of the study of Russian and Ukrainian library blogosphere to attract users to the process of improvement of library activities are discussed.

Надійшла в редакцію 5 квітня 2012 року